

Danske og internationale svar på den økonomiske krise

Midtjyllands Avis, 13.12.2008, 1. sektion, Side 7

Af finansminister Lars Løkke Rasmussen (V)

Statsministeren mødes i disse dage med sine kollegaer fra EU-landene til et af de vigtigste EU-topmøder i lang tid. Klimaet og den økonomiske krise er øverst på dagsordenen. EU-landenes regeringschefer skal opnå enighed om klimapakken, der er et vigtigt skridt på vejen mod en aftale på det internationale klimatopmøde i København om et år. Og de skal opnå enighed om en økonomisk plan med forslag om finanspolitiske tiltag i lyset af finanskrisen og den internationale konjunkturedgang.

Min forhåbning er, at den aktuelle økonomiske krise ikke svækker ambitionerne i klimapolitikken og at den økonomiske plan udformes, så den kan bidrage til at løse de problemer vi står overfor.

For man må sige at udfordringerne er meget store.

Det finansielle uvejr blev jo nærmest til en orkan her i efteråret, hvor markedet for lån mellem banker frøs fast og faldet i aktiekurserne tog til i styrke. Efter en bølge af finansielle indgreb er markederne nu ved at stabilisere sig, men langt fra velfungerende. Finanskrisen kom samtidig med alle lande var ramt af store prisstigninger på råvarer og fødevarer, og i en situation med store ubalancer i den internationale økonomi og vending på boligmarkederne.

Der er ikke tvivl om at de meget store udfordringer verdensøkonomien står overfor nu bl.a. afspejler en lempelig økonomisk politik i en række store lande i en årrække.

Det står også klart, at den skærpede finanskriser vil svække de internationale konjunkturer yderligere, udover det, der i forvejen var udsigt til efter rekordvækst i årene frem til 2007. Der er usædvanlig stor usikkerhed om det videre forløb. Men det ser ud til, at væksten kommer tæt på eller under nul i de europæiske lande næste år, og især USA får formentlig en hård landing, mens der derefter er udsigt til ret moderat fremgang i aktiviteten i løbet af 2010.

Den internationale lavkonjunktur påvirker naturligvis også Danmark, men de senere års gode økonomiske resultater giver os et godt udgangspunkt, som er væsentligt anderledes end i de fleste andre lande. Og det skal man hæfte sig ved.

Det betyder, at det, der er rigtigt for andre lande, ikke nødvendigvis er det rigtige at gøre i Danmark.

Det er et fællestræk, at alle lande søger at håndtere den aktuelle økonomiske og finansielle krise med tre instrumenter, nemlig finansielle tiltag, pengepolitik og finanspolitik. Det er derfor også centralt, at det internationale samarbejde spiller en rolle ved at sikre det bedst mulige samspil mellem de forskellige instrumenter.

Stabilisering af finansmarkederne Finanskrisen er i sin dybde og udbredelse reelt uden fortilfælde. Herhjemme og i andre lande har det førsteprioritet at sikre velfungerende finansmarkeder. Det er afgørende, at banksektoren fungerer, så sunde virksomheder og husholdninger kan få finansieret deres aktiviteter. Hvis de ikke kan det, får det stor betydning for boligmarkedet, væksten og

beskæftigelsen. Indsatsen i forhold til finansmarkederne er langt vigtigere end om finanspolitikken gøres lidt mere eller mindre lempelig.

Eurolandene har vedtaget en fælles handlingsplan, og inden for de rammer har mange europæiske lande efterfølgende igangsat omfattende nationale tiltag.

Der er også sat gang i en global proces, der skal reformere det internationale finansielle system. Den 15. november afholdt verdens største økonomier det første møde i USA og samarbejdet vil fortsætte i de kommende år. De har fokus på styrket regulering, der skal dæmpe risici for nye finanskriser i fremtiden. EU kommer også med input til de globale møder, men Danmark har ikke samme mulighed for at påvirke processen som eurolandene.

I Danmark har regeringen sammen med Nationalbanken gennemført en række initiativer. Som det vigtigste var vi blandt de første til at gribe ind, efter at markedet for interbanklån frøs fast i september/ oktober. Hjælpepakken omfattede bl.a. en statsgaranti for de lån, som banker optager, og som finansierer den kredit, husholdninger og virksomheder har brug for. Det er en sund ordning, hvor bankerne finansierer eventuelle tab op til 35 mia. kr., hvorefter staten træder til.

Det næste stykke tid skal vi se på modeller for, hvordan man kan tilføre kapital til bankerne, så vi kan undgå, at kreditvilkårene bliver unødigt stramme de næste par år. Det skal ske efter så sunde markedsprincipper som muligt, og så skatteyderne, der jo finansierer initiativet, kan se frem til en gevinst den dag kurverne vender.

Initiativerne, som jo er udtryk for særlig støtte til et erhverv, er artsfremmede i forhold til principperne for almindelig sund økonomiskpolitisk tænkning i Danmark og regeringens grundholdning. Det afspejler situationens alvor, at både vi og Nationalbanken mener de er nødvendige. Derfor er det også vigtigt, hvordan vi får afviklet det statslige engagement i finansmarkederne, når det er muligt.

Pengepolitikken og den lavere eurorente I denne krisetid må vi konstatere, at det har en økonomisk pris at føre fastkurspolitik frem for at være med i euroen. På grund af pres på kronen er rentespændet mellem den danske rente og euroen 1,75 procentenheder - det højeste niveau siden euroens indførelse. ECB har næsten halveret sin udlånsrente siden oktober, men Nationalbankens udlånsrente er ret uændret af hensyn til fastkurspolitikken.

Det er ikke hensigtsmæssigt, at vi betaler den merpris, fordi lavere rente netop kan understøtte boligmarkedet og bidrage til finansiell stabilitet. Lavere renter betyder, at bankernes finansieringsomkostninger - og dermed deres udlånsrenter - bliver mindre, end de ellers ville have været. Derfor er det en hovedprioritet at indrette finanspolitikken, så den bidrager til at rentespændet kan komme ned.

Under finanskrisen har euroen vist sit værd for de lande, der er med, bl.a. ved at gardere mod valutaspekulation og væsentligt større stigninger i renterne, end det vi nu har set. Under tidligere kriser, f. eks. i 1992- 1993, var der omfattende spekulation og rentestigninger.

Det betyder selv sagt ikke, at de finanspolitiske muligheder for euromedlemmer er ubegrænsede. Også for euromedlemmer er det vigtigt, at inflationen er under kontrol og at den offentlige økonomi er sund. Der er i dag flere medlemmer, som må føre en tilbageholdende finanspolitik, fordi deres

offentlige finanser er svage og det ikke er lykkedes at konsolidere i de gode tider. Under krisen er der en klar tendens til at de lange renter er steget mest i de eurolande, hvor gælden er stor eller stiger hurtigt. Og der er flere lande i og uden for euroen, der er ved at opbygge offentlige underskud i et omfang, som formentlig vil kræve markante omlægninger af den økonomiske politik på lidt længere sigt.

På EU-plan er det centralt, at ECBs muligheder for at lempe pengepolitikken ikke modvirkes af en for lempelig finanspolitik, som kan svække finanserne unødigt og presse inflationen op.

De pengepolitiske virkemidler bør bruges først og for min skyld gerne hurtigt. Det er ECB godt i gang med.

EU og den finanspolitiske plan Den opgave, som regeringslederne har påtaget sig med at udarbejde en samlet finanspolitisk plan for EU-landene er alt andet end trivielt. Mange lande har i forvejen besluttet sig for en politik, som de mener passer til deres forhold. Og så er der store forskelle på landenes konjunktursituation, på finanskrisens gennemslag og på virkningen af de forskellige landes finanspakker. Stabiliseringspolitiske indgreb bør ske i sammenhæng med en plan for finanspolitikken på længere sigt, så man kommer » ud på den anden side «, uden at der er opbygget store behov for finanspolitiske stramninger senere. Det bliver EU's opgave i det videre arbejde med den fælles finanspolitiske plan, at sikre overholdelse af de fælles spilleregler i Stabilitets- og Vækstpagten. EU kan også med fordel sikre, at finanspolitiske lempelser er begrænsede, midlertidige og kædes sammen med sunde strukturreformer og budgetforbedringer.

Det kan samlet set holde de offentlige finanser på et sundt og holdbart spor.

Jeg forventer, at EU's regeringschefer støtter den foreslåede plan som en ramme for nationale finanspolitiske tiltag. Planen lægger op til en ekspansion på omkring 1,5 pct. af EU's BNP, nemlig EU-budgettiltag på ca. 0,3 pct. og finanspolitiske lempelser på ca. 1,2 pct. i EU-landene. Pointen er ikke de konkrete tal eller at » alle skal gøre det samme «, men at de forskellige landes tiltag skal afspejle, hvad de har råd til, behov for og allerede har planlagt.

Lande, der har sikret et råderum ved at spare op i gode tider - især Tyskland, Holland, Finland og Sverige - lemper alle finanspolitikken med omkring 1 pct. af BNP fra 2009. Det gælder også i Danmark.

Storbritannien, Frankrig og andre lande med store underskud og væsentligt højere ledighed end i Danmark er imidlertid også på vej med lempelser. USA ventes at lempe finanspolitikken væsentligt under Præsident Obama, og mere end i Europa, men USA står også foran en større tilbagegang og har mindre stabilisering fra f. eks. automatiske stigninger i udgifter til overførsler og mindre spillerum til rentenedsættelser. I modsætning til mange mindre lande har USA heller ikke problemer med høje lange renter, selv om der er store offentlige underskud. For alle disse lande udestår der en proces med genopretning af de offentlige finanser, som kan blive meget langvarig og krævende.

Der er ikke enkle eller hurtige løsninger på vækstproblemer, som følger efter en periode med store makroøkonomiske ubalancer - altså den situation, som flere store lande står i. Og udfordringerne er markant forværret af finanskrisen.

De beslutninger, der træffes i disse måneder kan derfor få stor betydning mange år frem. Min største bekymring er, at landene gennemfører tiltag, som svækker arbejdsudbud og vækstmuligheder på længere sigt, f. eks. via statsstøtte, redningsaktioner for nedgangserhverv og protektionisme. Samtidig er der en reel risiko for at finanskrisen, der nu er ved at udvikle sig til en realøkonomisk krise i mange lande, efterfølgende bliver til en » offentlig finanskrisen «.

Lille Danmark, hvad nu? I debatten om finanspolitikken i Danmark har mange skelet til andre lande, herunder USA, hvor finanspolitikken lempes kraftigt.

Logikken har nærmest været, at når Obama synes det er det rigtige for USA, så må vi da også gøre det i Danmark. Så enkel er verden bare ikke! For det første er det danske udgangspunkt et helt andet end USA's. I Danmark har vi stadig historisk lav ledighed.

Lønningerne stiger mere end i andre lande, og virksomhedernes konkurrenceevne forværres. Vi får ikke indsnævret forskellen på os og udlandet bare fordi væksten går ned - det gør den jo også i udlandet.

Den danske inflation er højere end i euroområdet, og i længden er det ikke foreneligt med fastkurspolitikken.

Under normale forhold ville situationen derfor tilskrive, at vi skulle være meget tilbageholdende finanspolitisk.

For det andet skal vi, fordi Danmark er en lille økonomi med fastkurspolitik, tage særligt hensyn til rentespændet. Når der er valutakrise, kan uansvarlige beslutninger hurtigt medføre at rentespændet øges (eller ikke kan sænkes).

Det gælder navnlig i den aktuelle situation, hvor der er udsigt til ret store, omend midlertidige, underskud i 2010. Ved at sikre sunde offentlige finanser og inflation på samme niveau som i euroområdet, skaber vi de bedste betingelser for, at rentespændet kan komme ned. Og det vil gavne bolig og finansmarkederne.

For det tredje er den økonomiske politik meget lempelig. Vi forventer, at ECBs rente kommer langt ned i 2009. Samtidig løfter finanspolitikken aktiviteten i samfundet med 0,4 pct. af BNP (såkaldte finanseffekt).

Hvis man måler i provenuvirkninger er tallet 16 mia. kr. (knap 1 pct. af BNP). Det dækker over skattenedsættelser og de højere offentlige udgifter. Det vil - sammen med de markante fald i oliepriserne - medføre en kraftig fremgang i husholdningernes disponible realindkomster næste år på næsten 4 pct. Og 4 pct. kan mærkes! Det vil altså sige, at den danske finanspolitik er mere lempelig end i de fleste andre EU-lande.

I Danmark har vi sparet op i de gode år, og den offentlige nettogæld er vendt til en lille formue. Derfor har vi alle muligheder for at handle, hvis den internationale lavkonjunktur trækker ud. Den mulighed skal vi bruge rigtigt. Tingen er afgørende. Lige nu er tingen ikke den rette, fordi vi risikerer yderligere svækkelser af konkurrenceevne og pres på renten.

I Danmark skal vi først og fremmest få finansmarkederne til at virke. Samtidig skal vi føre en ansvarlig finanspolitik, som sikrer en blød landing, så vi ikke gambler med de gode resultater vi har skabt gennem de sidste mange år. Vi har jo ikke flyttet tusindvis af mennesker ud af arbejdsløshedskøen de sidste år for at sende dem tilbage i køen igen.

Samtidig skal vi fortsætte arbejdet med reformer af arbejdsmarkedet og beskatningen, så vækstgrundlaget øges, og vi sikrer, at der er råd til pensioner, sundhedsydelser, daginstitutioner og alle velfærdssamfundets andre kerneopgaver også de kommende årtier - uden at skatten presses op.